

SVETLANA ALEKSIJEVIČ

Neuvostoihmisen
loppu

KUN NYKYHETKESTÄ TULI
SECOND HANDIA

NOBEL

SVETLANA ALEKSIJEVIČ:

Tšernobylista nousee rukous

(1997, suom. 2000, laajennettu laitos KK 2015)

Sodalla ei ole naisen kasvoja

(1985, suom. Progress / SN-kirjat 1988, uusi laajennettu laitos KK 2017)

Neuvostoihmisen loppu. Kun nykyhetkestä tuli second handia

(2013, suom. 2018)

SVETLANA ALEKSIJEVIČ

Neuvostoihmisen loppu

KUN NYKYHETKESTÄ TULI SECOND HANDIA

Suomentanut
VAPPU ORLOV

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Venäjänkielinen alkuteos *Время секунд хэнд* ilmestyi 2013.
Copyright © 2013 by Svetlana Aleksijevitš
Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Tammi ja Vappu Orlov 2018
Painettu EU:ssa
ISBN 978-951-31-9878-7

*Uhri ja pyöveli ovat yhtä vastenmielisiä,
ja leirin antama opetus on, että olimme
siellä veljiä rappiossa.*

DAVID ROUSSET: *Les jours de notre mort*
(”KUOLEMAMME PÄIVÄT”)

*Joka tapauksessa meidän on muistettava,
että pahan voitosta maailmassa eivät ole ensi sijassa
vastuussa sen sokeat toimeenpanijat vaan
henkisesti valveutuneet hyvän palvelijat.*

F. STEPUN: *Byvšeje i nesbyvšejesja*
(”OLLUTTA JA TOTEUTUMATONTA”)

Sisällys

Osallisen muistiinpanoja 11

Ensimmäinen osa: Lohtuna maailmanloppu

Kadun hälyä ja keittiökeskusteluja (1991–2001) 27

KYMMENEN TARINAA ELÄMÄSTÄ KESKELLÄ PUNAISUUTTA

Diktatuurin kauneudesta ja sementtiin jääneen
perhosen salaisuudesta 61

Veljistä ja siskoista, pyöveleistä ja uhreista... ja äänestäjäkunnasta 115

Kuiskauksesta ja huudosta... ja riemusta 133

Yksinäisestä punamarsalkasta ja kolmesta unohdetun
vallankumouksen päivästä 156

Muistojen almuista ja merkityksen tarpeesta 209

Toisesta raamatusta ja toisista uskovaisista 245

Liekin julmuudesta ja ylhäältä tulevasta pelastuksesta 277

Kärsimyksen suloisuudesta ja venäläisyyden ytimeistä 312

Ajasta, jolloin jokainen joka tappaa ajattelee palvelevansa Jumalaa 352

Pienestä punaisesta lipusta ja kirveen hymystä 371

Toinen osa: Tyhjyyden lumous

Kadun hälyä ja keittiökeskusteluja (2002–2012) 425

KYMMENEN TARINAA ELÄMÄSTÄ
KESKELLÄ EI-MITÄÄN

Romeosta ja Juliasta... mutta he olivat nimeltään
Margarita ja Abulfaz 449

Ihmistä, jotka muuttuivat heti kommunismin jälkeen toisiksi 472

Yksinolosta, joka on hyvin lähellä onnea 498

Halusta tappaa heidät kaikki, ja sitten pelosta sen
tähdien että on halunnut sellaista 519

Viikatemummosta ja kauniista tytöstä 543

Vieraasta hädästä, jonka Jumala laski kotimme kynnykselle 576

Pirullisesta elämästä ja sadasta grammasta
tomua valkoisessa maljakossa 597

Vainajien yhdentekevyydestä ja tomun hiljaisuudesta 613

Viekoittelevasta pimeydestä ja ”toisesta elämästä,
joksi tämän elämän voi muuttaa” 643

Urheudesta ja mitä tulee sen jälkeen 674

Tavallisen ihmisen kommentti 696

Osallisen muistiinpanoja

Me jätämme nyt jäähyväisiä neuvostojalle. Silloiselle elämällemme. Yritän kuunnella tarkoin kaikkia sosialistiseen draamaan osallistuneita.

Kommunismilla oli mieletön tavoite: muuttaa ”vanha ihminen”, vanha aatami, kokonaan toiseksi. Ja siinä onnistuttiinkin... muussa ei kai sitten onnistuttukaan. Runsaassa seitsemässäkymmenessä vuodessa marxismileninismien laboratoriossa kehitettiin erityinen ihmistyyppi, *homo sovieticus*. Toisten mielestä se on traaginen hahmo, toiset käyttävät siitä nimeä *sovok*, neukku. Minusta näyttää, että tunnen sen ihmisen hyvin, hän on hyvä tuttuni, olen elänyt monta vuotta hänen vierellään, kylki kyljessä. Minä olen hän, ja niin ovat myös minun tuttavani, ystäväni ja vanhempani. Matkustin useiden vuosien ajan ympäri entistä Neuvostoliittoa, sillä *homo sovieticuksia* eivät ole ainoastaan venäläiset vaan myös valkovenäläiset, turkmeenit, ukrainalaiset, kazakit... Nykyään me asumme eri valtioissa, puhumme eri kieliä,

mutta meitä ei voi sekoittaa kehenkään muuhun. Meidät tuntee heti! Me kaikki sosialismissa eläneet ihmiset olemme sekä samanlaisia että erilaisia kuin muut ihmiset – meillä on oma sanastomme, omat käsityksemme hyvästä ja pahasta, sankareista ja marttyyreista. Meillä on erityinen suhde kuolemaan. Kertomuksissa, joita tallensin muistiin, viiltävät alinomaa korvaa sanat ”ampua”, ”teloittaa”, ”likvidoida”, ”poistaa muonavahvuudesta” tai sellaiset katoamisen neuvostovastineet kuin ”pidätys”, ”kymmenen vuotta ilman kirjeenvaihto-oikeutta”, ”emigraatio”. Minkä hintainen voi ihmiselämä olla, jos muistamme, että vasta äskettäin miljoonat menettivät henkensä? Olemme täynnä vihaa ja ennakkoluuloja. Se kaikki on kotoisin sieltä missä oli Gulag ja kauhea sota. Kollektivisointi, kulakkivainot, väestönsiirrot...

Se oli sosialismia, ja se oli yksinkertaisesti meidän elämäämme. Emme me silloin siitä paljon puhuneet. Mutta nyt, kun maailma on peruuttamattomasti muuttunut, se silloinen elämämme on alkanut kiinnostaa kaikkia; olipa se millaista tahansa, se oli meidän elämäämme. Minä kirjoitan ja keräilen jyvää kerrallaan, muru kerrallaan, ”kotoisen” sosialismin, ”sisäisen” sosialismin historiaa. Sitä millaisena se eli ihmissielussa. Minua kiehtoo jatkuvasti tuo pieni avaruus: ihminen, yksittäinen ihminen. Kaikki tapahtuu itse asiassa hänen sisällään.

Minkä tähden kirjassa on niin paljon itsemurhantekijöiden kertomuksia eikä tavallisten neuvostoihmisten,

joilla olisi tavalliset neuvostoelämäkerrat? Ihmisethän riistävät itseltään hengen myös rakkauden vuoksi, vanhuuden vuoksi, tai muuten vain, mielenkiinnosta, halusta saada selville kuoleman salaisuus. Minä etsin niitä, jotka olivat kasvaneet tiukasti kiinni aatteeseen, päästäneet sen sisälleen niin ettei sitä saanut repäistyksi irti – valtiosta oli tullut heidän maailmankaikkeutensa, se oli syrjäyttänyt kaiken muun, jopa oman elämän. He eivät päässeet eroon suuresta historiasta, eivät kyenneet jättämään sille jäähyväisiä, olemaan onnellisia sitä vailla. Eivät voineet sukeltaa yksityiseen olemassaoloon ja hukkaa siihen, niin kuin tapahtuu nykyään, kun pienestä on tullut suurta. Nyt ihminen haluaa vain elää, ilman suurta aatetta. Sellaista ei ole koskaan ollut venäläisessä elämässä, venäläinen kirjallisuuskaan ei tunne sitä. Me olemme yleisesti ottaen sotaisaa väkeä. Ennen me joko sodimme tai valmistauduimme sotaan. Emme olleet koskaan eläneet toisin. Tästä johtui sotaisia mielenlaatu. Myös rauhanajan elämässä kaikki oli sotilaallista. Kun rumpu pärähti, lippu liehahti, sydän alkoi pamppailla... Ihminen ei huomannut orjuuttaan, hän jopa rakasti sitä. Minäkin muistan: koulun loputtua me kaikki, koko luokka, päätimme lähteä raivaamaan maata, halveksimme niitä jotka kieltäytyivät lähtemästä, kyynelsilmin pahoittelimme, ettemme olleet ehtineet mukaan vallankumoukseen ja kansalaissotaan. Nyt sitä kääntyy katsomaan: mekö tosiaan teimme noin? Minäkö? Muistelin asioita yhdessä kirjani henkilöiden kanssa. Joku heistä sanoi: ”Vain neuvostoihminen voi ymmärtää toista neuvostoihmistä.” Me olimme ihmisiä,

joilla oli yhteinen kommunistinen muisti. Olimme muistinaapureita.

Isä muisteli, että hän oli itse alkanut uskoa kommunismiin Gagarinin avaruuslennon jälkeen. Me olimme ensimmäisiä! Me pystymme kaikkeen! Sillä tavoin hän ja äiti myös kasvattivat meidät. Minä olin lokakuulainen, rinnassani merkki, jossa oli kiharapäisen pojan kuva, siten pioneeri ja komsomolilainen. Pettymys koitti myöhemmin.

Perestroikan alettua kaikki odottivat, milloin arkistot avataan. Ja ne avattiin. Me tulimme tuntemaan historian, joka oli salattu meiltä...

”Meidän on saatava mukaamme 90 miljoonaa niistä sadasta, jotka asuvat Neuvosto-Venäjällä.

Loppujen kanssa ei tule puhua – heidät on hävitettävä.” (Zinovjev, 1918)

”Hirtettävä (ehdottomasti hirtettävä, jotta kansa näkisi) vähintään tuhat pahinta kulakkia ja pohattaa... otettava heiltä kaikki vilja, määrättävä panttivangit... Toimittava niin että satojen virstojen säteellä kansa näkisi ja vapisisi...” (Lenin, 1918)

”Moskova kirjaimellisesti kuolee nälkään.” (professori Kuznetsov Trotskille)

”Ei se ole nälkää. Kun Titus valloitti Jerusalemin, juutalaisäidit söivät lapsiaan. Sitten kun minä saan teidän äitinne syömään lapsiaan, te voitte tulla sanomaan: ’Me näemme nälkää.’” (Trotski, 1919)

Ihmiset lukivat sanoma- ja aikakauslehtiä ja pysyivät hiljaa. Heidän päälleen oli rysähtänyt musertava kauheus! Miten sen kanssa voisi elää? Monet ottivat totuuden vastaan kuin vihollisen. Ja samoin myös vapauden. ”Me emme tunne omaa maatamme. Emme tiedä, mitä enemmistö ihmisistä ajattelee, me näemme heitä, tapaamme joka päivä, mutta mitä he ajattelevat, mitä haluavat, sitä me emme tiedä. Silti me rohkenemme opettaa heitä. Kohta me saamme selville kaiken – ja kauhistumme”, puhui eräs tuttavani, jonka kanssa istuimme usein yhdessä keittiössäni. Minä kiistelinkin hänen kanssaan. Silloin oli vuosi yhdeksänkymmentäyksi... Se oli onnellista aikaa! Me uskoimme että huomenna, kirjaimellisesti huomenna, alkaa vapaus. Se alkaa tyhjästä, meidän toiveistamme.

Varlaam Šalamovin muistikirjoista: ”Olin mukana suuressa hävityssä taistelussa elämän todelliseksi uudistamiseksi.” Näin kirjoitti ihminen, joka oli viettänyt seitsemäntoista vuotta Stalinin leireissä. Ihanteen kaipuu oli jäljellä... Minä jakaisin neuvostoihmiset neljään sukupolveen: Stalinin, Hruštšovin, Brežnevin ja Gorbatšovin. Minä kuulun viimeksi mainittuun. Meidän oli helpompi alistua neuvostoaatteen romahdukseen, koska emme olleet eläneet sinä aikana kun aate oli nuori ja voimakas, kun siinä oli vielä ollut tuhoromantiikan ja utopististen toiveiden kulumatonta taikaa. Me olimme varttuneet Kremlin vanhusten aikana. Vegetariaanisina paastokoina. Kommunismien mahtavat alkuvaiheet olivat jo

unohtuneet. Paatos sinnitteli vielä, mutta vallalla oli jo tietoisuus, että utopiaa ei voinut herättää henkiin.

Silloin käytiin ensimmäistä Tšetšenian sota. Tutustuin Moskovassa asemalla erääseen naiseen, joka oli kotoisin jostain Tambovin seudulta. Hän oli matkalla Tšetšeniaan, hakemaan poikaansa sodasta: ”Minä en halua, että hän kuolee. Minä en halua, että hän tappaa.” Valtio ei enää hallinnut hänen sieluaan. Hän oli vapaa ihminen. Sellaisia ihmisiä ei ollut paljon. Enemmän oli niitä joita vapaus ärsytti: ”Ostin kolme lehteä, ja niissä jokaisessa oli oma totuutensa. Missä sitten on oikea totuus? Ennen sitä luki aamulla *Pravdan* (’totuus’) ja tiesi kaiken. Ymmärsi kaiken.” Aatteen narkoosista herättiin hitaasti. Jos aloitin keskustelun katumuksesta, sain vastauksen: ”Mitä minun pitäisi katua?” Jokainen tunsi olevansa uhri, ei osallinen. Yksi sanoi: ”Minäkin olin vankilassa”, toinen: ”Minä olin sodassa”, kolmas: ”Minä rakensin kaupunkini uudelleen raunioista, raahasin tiiliä öin ja päivin”. Se oli aivan odottamatonta: kaikki olivat juopuneet vapaudesta mutta eivät olleet valmiita vapauteen. Missä se vapaus oikeastaan oli? Vain keittiöissä, missä me tavan mukaan haukuimme edelleen vallanpitäjiä. Haukuimme Jeltsiniä ja Gorbatsšovia. Jeltsiniä siitä että hän oli pettänyt Venäjän. Gorbatsšovia siitä että hän oli pettänyt kaiken. Koko 1900-luvun. Ja nyt meille tulisi samanlaista kuin muillakin oli. Kaikilla muilla. Ajattelimme, että tällä kertaa siitä tulisi totta.

Venäjä muuttui ja vihasi itseään sen tähden että muuttui. ”Paikalleen jähmettynyt mongoli”, oli Marx kirjoittanut Venäjistä.

Neuvostoajan sivilisaatio... Minä tallennan kiireesti sen jälkiä. Tuttuja kasvoja. En kysele sosialismista vaan rakkaudesta, mustasukkaisuudesta, lapsuudesta, vanhuudesta. Musiikista, tansseista, kampauksista. Tuhansista kadonneen elämän yksityiskohdista. Se on ainoa keino koota katastrofi tuttuuden kehyksiin ja yrittää kertoa siitä jotain. Oivaltaa jotain. En voi lakata ihmettelemästä, miten mielenkiintoinen tavallinen ihmiselämä on. Loputon määrä inhimillisiä totuuksia... Historia on kiinnostunut pelkistä tapahtumista, tunteet heitetään yli laidan. Niitä ei sovi ottaa mukaan historiaan. Minä taas katson maailmaa humanistin, en historioitsijan silmin. Ihminen hämmästyttää minua.

Isääni ei enää ole. Enkä voi käydä hänen kanssaan loppuun erästä keskusteluumme... Hän sanoi, että heidän oli helpompi kuolla sodassa kuin niiden taistelukoekemusta vailla olevien poikien, jotka juuri silloin kaatuivat Tšetsjeniassa. Neljäkymmentäluvulla he olivat siirtyneet helvetistä helvettiin. Ennen sotaa isä oli opiskellut toimittajakorkeakoulussa Minskissä. Hän muisteli, että kun he palasivat lomalta, kävi usein niin, ettei jäljellä ollut enää yhtään tuttua opettajaa, kaikki oli pidätetty. He eivät tienneet, mitä oikein tapahtui, mutta se oli pelottavaa. Yhtä pelottavaa kuin sodassa oli.

Meillä ei isän kanssa ollut usein avoimia keskusteluja. Hän säästi minua. Säästinkö minä häntä? Siihen kysymykseen minun on vaikea vastata... Me suhtauduimme vanhempiumme armottomasti. Meistä näytti että vapaus on yksinkertainen asia. Kului jonkun aikaa, ja me itse lyyhistyimme vapauden taakan alle, sillä kukaan ei ollut opettanut meille vapautta. Opetettiin vain, miten kuolla vapauden edestä.

Tässä se nyt on – vapaus! Tällaista me odotimme? Me olimme valmistautuneet kuolemaan ihanteidemme vuoksi. Käymään taistelua. Mutta alkoikin ”tšehovilainen” elämä. Vailla historiaa. Kaikki arvot romahtivat, paitsi elämän arvo. Elämän sinänsä. Tuli uudet haaveet: saisi rakentaa talon, ostaa hyvän auton, istuttaa karviaispensa... Vapaus merkitsikin pikkuporvarillisuuden arvonalautusta, tuon jolle venäläisessä elämässä oli yleensä annettu turpiin. Hänen Majesteettinsa Kulutuksen vapautta. Pimeyden suuruutta. Toiveiden ja vaistojen pimeyttä – tuon salatun inhimillisen elämän, josta meillä oli vain likimääräinen käsitys. Me olimme käyneet läpi koko historian, mutta emme olleet eläneet sitä. Mutta nyt ei sotakokemusta enää tarvittu, se oli unohdettava. Oli tullut tuhansia uusia tunteita, tiloja, reaktioita. Aivan yhtäkkiä kaikki ympärillä vaihtui toiseksi: kyltit, tavarat, rahat, lippu. Ja ihminen itse. Hänestä oli tullut värikkäämpi ja erillisempi, monoliitti oli räjäytetty rikki ja elämä oli hajonnut saarekkeiksi, atomeiksi, soluiksi. Kuten sanakirjassa: *vapaa – vapaus... vapaa tahto – mielivalta...*

väljyys – avaruus. Suuri paha muuntui etäiseksi tari-
naksi, poliittiseksi dekkariksi. Kukaan ei enää puhunut
aatteesta; puhuttiin luotoista, koroista, vekseleistä, rahaa
ei enää ansaittu vaan ”tehtiin”, ”hankittiin”. Kestäisikö sitä
vielä kauan? ”Rahan valhe ei katoa venäläisen sielusta”,
kirjoitti Tsvetajeva. Mutta näyttää siltä kuin Aleksandr
Ostrovskin kuvaamat kauppiat ja Saltykov-Štšedrinin
tilanomistajat olisivat heränneet eloon ja kuljeskelsivät
meidän kaduillamme.

Kysyin kaikilta joita tapasin: ”Mitä vapaus oikein on?”
Isät ja pojat vastasivat eri tavoin. Niillä jotka olivat syn-
tyneet Neuvostoliitossa, ei ollut samaa kokemusta kuin
niillä jotka eivät olleet syntyneet siellä. He olivat kotoisin
eri planeetoilta.

Isät: vapaus on sitä ettei pelkoa ole; vapaus ovat ne kolme
elokuun päivää, jolloin me torjuimme putschin, vuoden
1991 vallankaappausyrityksen; ihminen, joka voi kaupassa
valita sadasta makkaralajista, on vapaampi kuin ihminen,
joka saa valita vain kymmenestä; vapaus on sitä ettei ole
piesty, mutta pieksemättömiä sukupolvia saamme odottaa
turhaan; venäläinen ei ymmärrä vapautta, hän tarvitsee
kasakoita ja ruoskaa.

Pojat: vapaus on rakkautta; sisäinen vapaus on abso-
luuttinen arvo; vapaus on sitä ettei pelkää omia toivei-
taan; se on sitä että on paljon rahaa, silloin voi saada
kaiken; että voi elää niin, ettei tarvitse pohtia vapautta.
Vapaus on normaalia.

Etsin kieltä. Ihmisellä on monta kieltä: se jota puhutaan lasten kanssa, sitten on toinen, se jota puhutaan kun rakastetaan. Ja sitten on kieli, jota puhumme itsemme kanssa, jolla käymme sisäisiä keskusteluja. Kadulla, työssä, matkoilla – aina sointi on vähän eri, eivät vain sanat vaihdu vaan jokin muukin. Jopa aamulla ja illalla ihminen puhuu eri tavalla. Ja se mikä tapahtuu yöllä kahden ihmisen välillä, jää kokonaan pois historiasta. Olemme tekemisissä vain päivähmisen historian kanssa. Itsemurha on öinen tema, siinä ihminen on olemisen ja olemattomuuden rajalla. Unen rajalla. Halusin päästä siitä perille päivähmisen perinpohjaisuudella. Sain kuulla: ”Ettekö pelkää, että rupeaa tekemään mieli?”

Olimme liikkeellä Smolenskin seudulla. Pysähdyimme eräässä kylässä kaupan luo. Miten tuttuja kasvoja (olin itse kasvanut maalla), miten kauniita ja hyviä kasvoja – ja miten nöyryyttävää, kurjaa elämää ympärillä. Alettiin puhua elämästä. ”Kysyttekö te vapaudesta? Pistäytykää meidän kauppaamme: siellä on kaikenlaista votkaa, mitä vain haluatte, Standartia, Gorbatsšovia, Putinkaa; on läjääpäin makkaraa ja juustoa ja kalaa. On banaaneja. Mitä vapautta tässä vielä tarvitaan? Meillä on yllin kyllin.” ”No annettiinko teille maata?” ”Kuka se viitsisi maata möyriä? Jos haluat, ota vain. Meillä ainoastaan Vaska Krutoi otti. Hänen nuorin poikansa on kahdeksanvuotias, ja se kulkee isän vierellä auran perässä. Jos hänelle menet töihin, siellä et varasta etkä torku. Varsinainen fasisti!”

Dostojevskilla käydään ”suurinkvisiittorin tarinassa” kiistaa vapaudesta. Siitä että vapauden tie on vaikea, se on kärsimysten tie, traaginen tie. ”Minkä tähden olisi otettava selvää tuosta kirotusta hyvästä ja pahasta, kun siitä joutuu maksamaan niin paljon?” Ihminen joutuu koko ajan valitsemaan: vapaus vai hyvinvointi ja järjestyksessä oleva elämä, vapaus kärsimysten kera vai onni ilman vapautta. Ja useimmat ihmiset kulkevat jälkimmäistä tietä.

Suurinkvisiittori kysyy Kristukselta, joka on palannut maan päälle:

”Miksi sinä sitten olet tullut häiritsemään meitä? Sillä häiritsemään meitä sinä tulit ja tiedät sen itse.”

”Kun olet häntä (ihmistä) niin kunnioittanut, olet toiminut niin kuin olisit lakannut tuntemasta häntä kohtaan myötämieltä, koska olet kuin oletkin vaatinut häneltä liikoja... Jos kunnioittaisit häntä vähemmän, myös vaatisit häneltä vähemmän, ja se olisi lähempänä rakkautta, sillä se keventäisi hänen taakkaansa. Hän on heikko ja alhainen... Mihin syylistyy heikko sielu joka ei kykene mahduttamaan itseensä niin kauheita lahjoja?”

”...sen piinaavampaa huolta ihmisellä ei ole kuin että hän löytäisi sen jolle voisi kiireen vilkkaa antaa eteenpäin vapauden jonka tuo onneton olento on syntymälahjakseen saanut.”

* * *

Yhdeksänkymmentäluvulla... niin, silloin me olimme onnellisia, siihen naiiviuteen ei enää ole paluuta. Meistä

näytti siltä, että nyt oli ratkaisu tehty, kommunismi oli kärsinyt toivottoman tappion. Mutta siitä kaikki vasta alkoi...

Kului kaksikymmentä vuotta... ”Älkää pelotelko meitä sosialismilla”, sanovat lapset vanhemmilleen.

Keskustelusta erään tutun yliopistonopettajan kanssa: ”Yhdeksänkymmentäluvun lopulla opiskelijat nauroivat, kun mainitsin Neuvostoliiton”, hän kertoi, ”he olivat varmoja, että heillä on edessään uusi tulevaisuus. Nyt näkymä on toinen... Nykyiset opiskelijat ovat jo saaneet selville, ovat saaneet tuntea, mitä kapitalismi on: eriarvoisuutta, köyhyyttä, röyhkeää rikkautta. Heillä on silmiensä edessä vanhempien elämä – näiden osalle ei ryöstetystä maasta jäänyt mitään. Ja he ovat mieleltään radikaaleja. Haaveilevat omasta vallankumouksestaan. Pitävät punaisia T-paitoja, joissa on Leninin tai Che Guevaran kuva.

Yhteiskunnassa on ilmennyt Neuvostoliiton tarve. Stalinin palvonnan tarve. Puolet 19–30-vuotiaista nuorista pitää Stalinia ”suurena valtiomiehenä”. Aletaanko Stalinia taas palvoa maassa, jossa hän surmasi vähintään yhtä paljon ihmisiä kuin Hitler?! Kaikki neuvostoaikainen on uudelleen muodissa. Esimerkiksi ”neuvostokahvilat”, joilla on neuvostotyyliset nimet ja neuvostoaikainen ruokalista. On ilmestynyt ”neuvostomakeisia” ja ”neuvostomakkaraa”, joiden tuoksu ja maku on lapsuudesta tuttu. Ja tietenkin ”neuvostovotkaa”. Televisiossa on kymmeniä ohjelmia ja internetissä kymmeniä nostalgisia neuvostoaiheisia sivustoja. Stalinin leireihin – Solovkiin,

SVETLANA ALEKSIJEVIČ syntyi 1948 Ukrainassa mutta on asunut pitkään Minskissä Valko-Venäjällä. Hän opiskeli journalistiikkaa ja on työskennellyt useissa lehdissä. Kirjailijana hän kokeili erilaisia tyyllilajeja ja päätyi lopulta ns. yhteisöromaaniiin, kuvaamaan ihmistä poliittisen järjestelmän puristuksessa. Hänen teoksiaan on palkittu ja käännetty laajalti. Hän sai Nobelin kirjallisuuspalkinnon vuonna 2015.

”Nykyään me asumme eri valtioissa, puhumme eri kieliä, mutta meitä ei voi sekoittaa kehenkään muuhun. Meidät tuntee heti! Me kaikki sosialismissa eläneet ihmiset olemme sekä samanlaisia että erilaisia kuin muut ihmiset – meillä on oma sanastomme, omat käsityksemme hyvästä ja pahasta, sankareista ja marttyyreista. Meillä on erityinen suhde kuolemaan.”

”Sille, joka haluaa ymmärtää nyky-Venäjää, *Neuvostoihmisen loppu* on välttämätöntä luettavaa.” NEWSDAY

”Laajuudeltaan ja viisaudeltaan *Neuvostoihmisen loppu* vertautuu *Sotaan ja rauhaan*.” THE WALL STREET JOURNAL

Päällys: Markko Taina • Päällyksen valokuva: Spencer Platt / Getty Images

